

פניני הפרשה

בס"ד פרשת ויקרא - פורים תשפ"ד

פנינים לשלחן שבת

סיפור לשלחן שבת

יהודי יקר שהיה מקפיד בכל ימיו ובכל כוחו על שמיעת שיעור בדף היומי דבר יום ביומו, והיה עושה כל מאמץ שלא להפסידו גם בזמנים קשים ועמוסים מאד. יום אחד ידד נפשו גביר עמיד, עשה חתונה לאחד מבניו בצפון הארץ, ובקשו מאד לבא להשתתף בשמחתו, ואי השתתפות היה ממש נחשב כפגיעה אישית בידידו. חשב היהודי מה יעשה האם יפסיד את השיעור בדף היומי שכה מקפיד עליו? ולבסוף החליט שכיוון שלא יוכל בשום אופן שלא להשתתף בשמחת ידידו, יבקש מהמגיד שיעור של הדף היומי את ההקלטות מהמחזור הקודם של השיעור של אותו יום, וכך הוא יוכל לנסוע ובאותה שעה שמתקיים השיעור כשהוא יהיה בנסיעה יוכל לשמוע את השיעור בהקלטה. וכך היהודי נסע לחתונת ידידו בצפון כשהוא נוסע דרך כביש הבקעה, כשהוא שומע בדרך את השיעור בדף היומי המוקלט. כל אחד שנסע בכביש הבקעה יודע עד כמה המחשבה שמשאית גדולה תסע לפניך היא סיוט גדול, כי אפשרויות עקיפה בכביש המפותל והמסוכן הזה הם קטנות מאד ומסוכנות מאד. והנה ידידנו 'זכה' ומשאית גדולת מימדים נתקעה בנסיעה איטית לפניו, כשהוא מנסה מדי פעם את מזלו לעוקפה אבל הנסיונות נכשלו. לאחר קרוב לשעת נסיעה אחרי המשאית, החליט ידידנו כי כבר קצרה רוחו מנסיעה זו, והוא יוצא לעקיפה באפשרות הראשונה שתתאפשר לו, וכך הוא יוצא לעקיפה שנמשכת שניות בודדות ואז הוא שומע..... סירנה של משטרה..... בבהלה עצומה חזר הוא מיד לנתיב הימני ואז..... חלפה ביעף אדיר משאית סמיטריילר בנתיב שכנגד בו הוא היה ממש לפני שניות..... כשבלו דופק בקצב מואץ מהמחשבה לו היה ממשיך בעקיפתו, ומהנס הגדול שבדיוק שמע את הסירנה של המשטרה מה שגרם לו לחזור מיד לנתיב שלו, הוא מסתכל במראות לבדוק היכן המשטרה ששמנה הוא כ"כ פחד והיא הצילה את חייו, מסתכל ימינה שמאלה אחורה קדימה... ואין שום משטרה..... ואז הוא פותח את ההקלטה שוב ומחזירה קצת אחורה למקום ששם הוא התחיל את העקיפה ולא שמע את השיעור, ואז..... שמוע הוא שוב את קול הסירנה.... הוא מחזיר שוב את ההקלטה אחורה, ואז התגלה הנס העצום!!! קול הסירנה לא היה מרכב משטרה שנע באותו זמן בכביש הבקעה, קול הסירנה נשמע בהקלטה כשאר לפני שבע שנים שכשהמגיד שיעור מסר את השיעור עברה בחוץ ניידת משטרה וקול הסירנה שלה נשמע היטיב בתוכי בית המדרש לשומעי השיעור. מבהיל כל רעיון! הקב"ה הקדים רפואה למכה, וכבר לפני שבע שנים מהאירוע בכביש הבקעה, זימן למקום מסירת השיעור ניידת שתשמיע קול סירנה, כדי ששבע שנים אח"כ ינצל ממנה יהודי יקר שלא הסכים בשום אופן לוותר על השיעור בדף היומי, וישמענה בהקלטה וחייו ינצלו בשניות ממש מתאונה קשה ונוראה!! זכות הקביעות בלימוד התורה ודאי עמדה לו ליהודי זה, שהרפואה שהוכנה עמדה לו להצילו, וגם זכות לימוד תינוקות של בית רבן בימי מרדכי ואסתר עמדה להם לישראל שהרפואה שהוקדמה עמדה להם להנצל מגזירת המן הרשע. (דרשו)

וראוי לו שיזרק דמו של קרבן על גבי המזבח כנגד דמו.
וכאשר יעשה כל הענינים האלה יחשוב בלבו כי הוא מתחייב מיתה בחטאו, וראוי להענש בארבע מיתות בית דין שהם סקילה שרפה הרג וחנק, כשהוא לוקח הבהמה ומשליכה ודוחף אותה לארץ הרי זה כענין סקילה, וכאלו מודה שהוא חייב סקילה, וכששוחט אותה ותקף בשעת שחיטה בצוארה כדי שלא ישהה, הרי שעשה הרג וחנק כאלו מודה שהוא חייב הרג וחנק, וכשהוא שורפה כאלו מודה שהוא חייב שרפה. (רבינו בחיי)

פִּי כָּל-שָׂאֵר וְכָל-דָּבָשׁ לֹא-תִקְטְרוּ

מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָּהּ: ויקרא ב'יא

כתב הרב ז"ל (הרמב"ם) בספר המורה: כי מנהג עובדי עכו"ם שבכל מנחתם היו מקריבין חמץ והיו מערבים הדבש בכל קרבנותיהם ולכן אסרם לגבוה. (רבינו בחיי)

טעם נוסף: שאור שלא יתחמץ יותר מדי, ולא יהיה ראוי לאכילת כהנים, ולא דבש משום דמתוק הוא ויש לירא שלא יאכלו מקדשי יי. (ר' חיים פלטיאל)

וְאִם זָבַח שְׁלָמִים ויקרא ג,א

לכן נקרא שלמים, מלשון שלום, כי חלק מהבשר הולך למזבח - האימורים; חלק נוסף לכהנים - החזה ושוק; וחלק לבעלים - שאר הבשר; וזהו דרך שלום, שכולם אוכלים יחד. (בכור שור)

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה ויקרא א,א

אל"ף דויקרא זעירא. שמושה היה גדול ועניו לא רצה לכתוב אלא "ויקר" לשון מקרה כאילו לא דבר הקדוש ברוך הוא עמו אלא בחלום כדרך שנאמר בבלעם (במדבר כג ד) כאילו לא נראה לו השם אלא במקרה (מדרש אותיות קטנות), ואמר לו הקדוש ברוך הוא לכתוב גם האל"ף ושוב אמר לו משה מחמת רוב ענוה שלא יכתבנה אלא קטנה יותר משאר אלפ"ין שבתורה וכתבה קטנה. (בעל הטורים)

וְהִקְטִיר הַפֶּהוּ אֶת-הַפֶּל הַמְזַבְּחָה עֲלֶיהָ

אֲשֶׁה רִיחַ-נִיחֹחַ לָהּ: ויקרא א,ט

על דרך הפשט: טעם הקרבנות הכל לתועלת האדם, כי חפץ ה' יתעלה באדם שהוא מבחר המין ושבשבילו נברא העולם, שיהיה כולו שכלי כמלאך ה' צבאות בלא חטא, והיה כי יחטא ואשם מצד היצר הרע הנוטע בו, ראוי לו שיתנחם ויכיר ויתבונן בפחיתות עצמו ובערך רוממות האדון יתעלה אשר המרה את פיו, ויתחייב שישים אל לבו כי חטא לפניו בגופו ובנפשו.

ומפני שכל פעולות האדם נכללות בשלשה דברים והם: המעשה והדבור והמחשבה, שהם

שלשה חלקי החטא, על כן תחייב התורה את האדם להביא קרבן על חטאו, ושיסמוך את ידיו עליו כנגד המעשה, ושיתודה בפיו כנגד הדבור, ושישורף כלי העצה והמחשבה שהסכימו בחטא והם הקרב והכליות כנגד המחשבה, כדי שיתכפר בשלשה דברים אלו על שלשת חלקי החטא,

וְנִפְשׁ פִּי-תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לָּהּ ויקרא ב,א

משמעותה של המנחה היא: ששולח המנחה מכיר בכך, שמקבל המנחה הוא אדון על גורלו; הוא מביע במנחתו את תלותו במקבל, והוא נכנע ומשתעבד למרותו. ומכאן נוכל להבין את משמעות מעשי הקרבן של המנחה. מקריב המנחה מביע במנחתו, שהנכסים המיוצגים בה הם קניינו של המקבל; מידידו ניתנו לו, וברצונו הם שאולים בידידו; בנכסים אלה הוא נכנע למקבל ומוכן לעשות את רצונו.
 הקמח הוא עיקר המנחה, - ושמן ולבונה אינם אלא תוספת. מושג היסוד של המנחה תלוי אפוא בקמח; ואילו שמן ולבונה רק מגוונים מושג זה. אין צריך להוכיח, שקמח הוא סמל למזון; הוא מייצג אפוא את כל הנכסים, שקיומו של אדם תלוי בהם. נמצאת זו משמעות הקמח הקרב במנחה לאות כניעה: המקריב תולה את התנאי לקיומו בידי זה שהמנחה הוגשה לו. אם נוסף שמן לקמח הרי כאן "שמנה לחמו" (בראשית מט, ט); או בלשון כוללת יותר: "שמן חלקו" (חבקוק א, טז). כך נוסף למזון "עושר" ו"לחם שמן". כנגד זה הלבונה היא מסממני הקטורת, והיא נותנת ריח טוב; היא מוסיפה אפוא גם את "שביעות הרצון"; ואין זו תוצאה ישירה של המזון והעושר, - אלא הרי כאן ברכה לעצמה; כי יש אדם אשר "שמנה לחמו", - ואף על פי כן אין הוא שמח בחלקו; וכן נראה גם בהמשך הדברים: הלבונה היא חלק עצמאי בקרבן - נוסף על סולת בלולה בשמן. (רש"י הירש זצ"ל)

פניני הפורים

פנינים במגילת אסתר

~ פרק א ~

"ביום השביעי כטוב לב המלך ביין".

בתרגום כתב: "ומרדכי צדיקא צלי קדם ה' מן יומא קדמאה דמשתאי עד יומא שביעאה די הוא שבתא, לחמא לא אכל ומוי לא שתא, וביומא שביעאה די הוא שבתא עלת קבילתיה וקבלת סנהדרין קדם ה'". (ורואים מכאן ג"כ את כוחה של תפילה בשבת קודש שכתוב בוזה"ק שהיא כתפילה בעשרת ימי תשובה, שעליהם כתב הרמב"ם (הל' תשובה) שתפילת יחיד היא כתפילת הציבור!).

"ויאמר ממוכן לא על המלך לבדו וכו'".

כשהמן ייעץ לאחשוורוש להרוג את ושתי, הוא חקק חוק חדש שהמלך יכול לעשות פעולות על דעת עצמו ואינו צריך לשאול את שאר השרים, [ולא כפי שהיה עד אז שהיה צריך לשאול, כדכתי' "כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין"], ובהמן כרה בור לעצמו, שכאשר חרבונה אמר לאחשוורוש לתלות את המן, והמלך הסכים, המלך יכל לתלות אותו בלי לשאול את השרים, ואם היו צריכים לשאול אותם בוודאי לא היו נותנים אישור, כי אהבו את המן. (רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל ויוסף לקח)

~ פרק ב ~

"והשתייה כדת אין אונס... לעשות כרצון איש ואיש".

ובמדרש: "כרצון מרדכי והמן". ותמוה, איך ע"י שלא הכריחו את היהודים לשתות, השתלב הרצון של מרדכי והמן יחד? ומובא בשם המהרי"ד מבעלז זצ"ל, שמרדכי כמובן לא רצה שישתו, משום יין נסך, אולם גם המן לא רצה להכריח אותם לשתות, אלא שישתו מרצונם כדי שיענשו אח"כ מן השמים, ולא יוכלו לתרץ עצמם שהיו אנוסים...

"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה".

מדוע? א. שאם אחשוורוש ידע שהיא ממשפחת המלוכה - מורע שאול, לא ירצה לגרש אותה. (רש"י)

ב. אם ידעו שהיא יהודייה, השרים יסתירו ממנה כל גזירה שיגורו בארמון על היהודים. (רבי אהרן מגרמיזא, מבעלי התוס')

ג. שלא יעקבו אחריה אם היא שומרת מצוות, ויכריחוה לעבור על דתה. (אבן עזרא)

"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין

העמים". בנ"י הם 'עם אחד', מאוחדים, וזה הפריע להמן, ונתן עצה לעשותם 'מפוזר ומפורד'. (רבי שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל)

~ פרק ד ~

"ותשלח בגדים להלביש את מרדכי".

לכאן קודם הייתה אסתר צריכה לשאול מה קרה, ואז לשלוח לו בגדים? ומבאר המלבי"ם שאסתר רצתה לשמוע את הסיבה מפי מרדכי בעצמו ולא ע"י שליחים, אבל היות שמרדכי היה לבוש שק הוא לא יכול כך לבוא אל שער המלך, כמש"כ "כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק", ולכן קודם שלחה לו בגדים.

"ויגידו למרדכי את דברי אסתר".

כתוב בגמ' ש'התך' [הוא דניאל] היה השליח בין מרדכי ואסתר. וצ"ב א"כ איך כתוב "ויגידו למרדכי" בלשון רבים? ומבואר באחד מן המפרשים, שהמן הרג את התך כיוון שראה אותו יוצא ונכנס לארמון פעמים רבות וזה היה חשוד בעיניו, ומיכאל וגבריאל הם אלו שהודיעו למרדכי את דברי אסתר.

"ואת ובית אביך תאבדו".

המן נולד מחמת חטאו של שאול המלך שלא הרג את 'אגג' העמלקי, וכדי לכפר על חטא זה צריך שמישהו מזרע שאול יהרוג את המן, ואסתר הייתה מזרע שאול, ולכן אמר לה מרדכי "אם לא תתאמצי כעת, אמנם ליהודים יהיה רווח והצלה ממקום אחר, אולם את ובית אביך, בית שאול, תאבדו מחמת החטא"... (מגילת סתרים)

~ פרק ה ~

"ולא קם ולא זע ממנו". מבאר הגר"א זצ"ל, שלא רק שמרדכי לא קם ולא השתחוה, אלא אף לא זע, לא רעד ולא הרגיש שום פחד...

"ויצא המן ביום ההוא שמה וטוב לב".

ביום ההוא בלבד היה המן שמח, כי הרגיש שהגיע לפסגת ההצלחה, שאסתר הזמינה רק אותו אל המשתה, אבל בשאר הימים לא היה מרוצה, שכך דרכם של רשעים, כמה כבוד שיש להם, לעולם אינם מרוצים. (אלשיך)

"ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך".

מבאר המלבי"ם שהייתה כאן השגחה פרטית מופלאה; א. שאחשוורוש לא שילם למרדכי את שכרו מיד, אלא כתבו בספר הזיכרונות, וכך השכר היה שהמן הוצרך לשאתו ברחוב העיר, וכך החלה מפלתו.

ב. שהדברים לא נכתבו בספר דברי הימים הכללי, שהוא נמצא תמיד בידי המשנה למלך, שאז בוודאי היה המן משיגו ומוחק את הדברים, אלא הם נכתבו בספר הפרטי של המלך.

ג. שהסופר כתבו "לפני המלך", והיינו שהמלך ראה איך כותבים את הדברים, שאל"כ היה הסופר יכול לזייף ולשנות מהאמת.

~ פרק ג ~

"מדוע אתה עובר את מצוות המלך".

אמרו חז"ל במס' מגילה שכל מקום שכתוב במגילה "המלך" סתם, הכוונה למלכו של עולם, וא"כ מתפרש הפסוק "מדוע אתה [האדם] עובר על מצוות הקב"ה! ובכל שנה כשהגיע הבית אברהם מסלוניס זצ"ל בקריאת המגילה לפסוק זה, התפרץ בכבי תמרורים, כי יש בפסוק זה הרבה יראת שמים.

"ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי... וירא המן... וימלא המן חימה".

יש להבין מדוע היה צריך "להגיד להמן" שמרדכי לא משתחוה, וכי לא ראה בעצמו?

ומבאר המלבי"ם, שבאמת לא קרה שהמן עבר סמוך ממש למרדכי, אלא במרחק-מה ממנו, אולם עבדי המן שמו לב והם סיפרו על כך להמן וקראו לו לבוא לראות, וזה "ויגידו להמן לראות", והמן באמת בא לראות, וזהו "וירא המן", ואז "וימלא המן חימה".

והגר"א זצ"ל מתרץ, שמרוב גאוותו ושקיעותו בעצמו וכבודו, הוא לא שם לב שמרדכי אינו משתחוה לו.

"הפיל פור הוא הגורל... לחודש שנים עשר הוא חודש אדר".

הגורל של המן נעשה בחודש ניסן, ונפל על חודש אדר, הכי רחוק ששייך [באותה שנה], כדי שיהיה לעם ישראל זמן לשוב בתשובה. (אבן עזרא)

פנינים לפורים

"מגילת אסתר"

מגילה' מלשון 'גילוי', ו'אסתר' מלשון 'הסתר', [כדאיאת בחולין (קלט):] "אסתר מן התורה שנאמר ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום הוא",]

והיינו כי מצד אחד היה הסתר, כי כל השתלשלות המאורעות שהתרחשו בסיפור המגילה, הכל היה נראה 'טבעי', שאסתר נלקחת לבית אחשוורוש, ושהמן עולה לגדולה, ושמרדכי שומע את בגתן ותרש, ועוד, אולם בסופו של דבר נתגלה שהכל היה תוכנית מפורטת ומתוכננת היטב של הקב"ה, להקדים רפואה למכתן של ישראל. (ספרים)

בגמ' "חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום".

ביאר בעל 'שואל ומשיב' זצ"ל בדרך דרוש, דלילה מרמז לגלות ויום מרמז לגאולה העתידה, ואומר הפסוק שגם לעתיד לבוא נקרא את המגילה, וכדאמרי' בגמ' "עתידין כל המועדות להבטל חוץ מפורים".

מדוע רק ימי הפורים נקבעו למשתה ושמחה, ואילו ימי החנוכה נקבעו רק להלל והודאה?

[ועי' שו"ע ומ"ב או"ח סי' תרע]. ומתריך ב'יוסף לקח', שנס חנוכה היה בארץ ישראל, שעליה כתוב "עיני ה' אלוך בה" וכו', ואי"ז כ"כ נדיר שיש בה הנהגה ניסית, אבל נס פורים היה בחו"ל, והיה מקום לטעות שמא הקב"ה עזב אותנו מהנהגה ניסית בחו"ל, בגלות, ועל זה כ"כ שמחים בפורים, ש"אף בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתי".

מדוע מרדכי ואסתר חילקו את חג הפורים לשניים, הפרים ב-יד והמוקפים ב-טו?

מובא בדרשות חת"ס (עמ' רה) שלא רצו שיהיה יום אחד שכולם יהיו עסוקים במצוות היום ובמשתה ושמחה, ויהיה העולם שמם מלימוד התורה ביום זה, לכן קבעו בצורה כזו שכשהפרים עושים את הפורים, המוקפים יעסקו בתורה, ולהיפך.

מדוע תיקנו בפורים משלוח מנות ומתנות לאביונים?

כיון שבפורים הייתה קבלת התורה מאהבה, כדאי במס' שבת (פח). והרי התנאי לקבלת התורה הוא שבנ"י יהיו באחדות, [כמש"כ במעמד הר סיני ויחן שם ישראל" ואי' במדרש: 'ויחן', בלשון יחיד, כי הם היו באחדות, "כאיש אחד בלב אחד"] ולכן תיקנו חז"ל משלוח מנות ומתנות לאביונים, כי דברים אלו גורמים לאחדות וחיבור בין העם. (ספרים)

הקב"ה כעס על זה, ולכן אמרה לו זרש: "דע לך שהאלוקים כועס עליהם כשהם מרחמים על עמלק, ולכן לך תיפול ותתחנן לפניהם שירחמו עליך, ואז האלוקים יכעס עליהם" ... [כי המן היה מזרע עמלק].

~ פרק ח ~

"ביום ההוא נתן המלך אחשוורוש לאסתר המלכה את בית המן".

וא"ת, והלא אסור ליהנות משל עמלק [ולכן כתי' "ובביזה לא שלחו את ידם"]? אלא כי במס' מגילה (דף טו) אמרי' שהמן היה עבד של מרדכי, וא"כ מה שקנה עבד קנה רבו, והבית היה מאז ומתמיד של מרדכי ואי"ז רכוש של עמלק... (אמרי אמת)

"ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות..." רק עכשיו שהייתה הצלה לישראל, וגשלחו האיגרות לכל היהודים להרוג את הגויים, אז מרדכי הרשה לעצמו לשמוח וללבוש בגדים נאים. (קיצור אלשיך)

~ פרק ט ~

"ובביזה לא שלחו את ידם".

הסיבה לכך הייתה מחמת שיש איסור ליהנות מרכוש של עמלק. וכיוון שלעניים היה זה ניסיון עצום וקשה, לכן זכו לדורות במתנות לאביונים... (אמרי אמת)

~ פרק י ~

"דורש טוב לעמו". מרדכי דרש' ו'חיפיש' רק את הטוב שבעם ישראל. (רבי אשר מסטולין)

"וכל מעשה תקפו וגבורתו... הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס".

יש להבין מה בא לומר בזה. וביאר הגר"י אברמסקי זצ"ל, שאל נחשוב שקראנו כעת סיפור היסטורי, אם אנחנו מחפשים את ההיסטוריה של אותה תקופה, זה נמצא בספר דברי הימים הנ"ל, אבל אנחנו קראנו כעת מגילה שכולה רוח הקודש וסתרי תורה. והגר"י ולדנברג זצ"ל (בעל ה'ציץ אליעזר') ביאר, דמבואר במס' מגילה שאסתר ביקשה מהחכמים לכתוב את סיפור המגילה, אבל הם לא הסכימו כי זה גירוי באומות העולם [שהיהודים ניצחו], וא"כ קשה היאך לבסוף נכתבה המגילה? ועל שאלה זו עונה הפסוק דכבר נתפרסם סיפור המגילה אצל האומות, בספר דברי הימים שלהם, ומעתה אין גירוי באומות בכתיבת המגילה... (חלק מהפנינים נלקטו ועובדו מהספרים: יינה של תורה, טללי אורות, כמוצא שלל רב)

למה נקראת המגילה על שם אסתר דווקא? כי היא מסרה נפשה בשביל עם ישראל! (מדרש רבה, משפטים)

"יעשו עין גבוה המישים אמה". מדוע דווקא גובה 50 אמה? כיוון שהמן רצה להשאיר את גופתו של מרדכי תלויה זמן רב, אולם הריח יפריע לבני העיר, והם יתלוננו להוריד את הגופה, לכן עשה גובה 50 אמה, שממרחק כזה לא מפריע הריח, כדאמרי' בש"ס (ב"ב כה). "מרחקין הקברות מן העיר 50 אמה, וגובה הרי הוא כהרחקה. (מלבי"ם)

"ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי". מבאר הגר"י אייבשיץ זצ"ל, שזרש ואוהביו יעצו להמן ללכת אל המלך מוקדם מאוד בבוקר, לפני שמרדכי יגיע בתפילת שחרית לק"ש ושמו"ע ויסמוך גאולה לתפילה, ואז כבר לא יוכל להזיקו, כדאיאת בגמ' (ברכות טב), שהסומך גאולה לתפילה אינו ניזוק בכל אותו היום.

~ פרק ו ~

"אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש".

צ"ב דבפרק ב' כתוב 'בגתן' ולא 'בגתנא'? ומובא מרבי חיים ויטל זצ"ל, שבאמת שמו 'בגתן' אלא שכשכתבו בספר שמרדכי הציל את המלך מעצת בגתן ותרש, סופר המלך כתב כך: "אשר הגיד מרדכי על בגתן או תרש" [במקום 'בגתן ותרש'], כדי שיתפרש "אשר הגיד [הלשין] מרדכי על בגתן, או שתרש הוא זה שהלשין על בגתן", ולא יהיה ברור מי הציל את המלך מעצת בגתן, מרדכי או תרש. אולם כשהקריאו את הדברים לפני אחשוורוש, בא מלאך וחילק תיבת 'או' לשנים, את האות א' הוא הצמיד לבגתן, ואת האות ו' הוא הצמיד לתרש, ויצא שכתוב "על בגתנא ותרש".

"יעשה כן למרדכי היהודי".

כיצד המן לא איבד עצמו לדעת, כדי להימלט מהבזיונות? ביאר השפת אמת זצ"ל, שהמן כ"כ השתוקק לראות באובדן עם ישראל, עד שהיה מוכן לספוג כאלו בזיונות...

"ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו זרש אשתו אם מזרע היהודים..."

כשסיפר להם צרתו כתוב אוהביו, אולם בתשובתם כתוב 'חכמיו', מדוע? כי אמנם כשהוא הצליח הם אהבוהו, אולם הם לא באמת אהבו אותו, אלא אהבו את שנאתו ליהודים, אבל כשראו שהוא מתחיל ליפול לשוב לא אהבוהו. (שפת אמת)

"אם מזרע היהודים מרדכי... כי נפול תיפול..."

מדוע זרש ייאשה את המן, שהוא ימשיך ליפול, במקום לעודדו? מבאר הגאון יעקב (על עין יעקב) שהיא נתנה לו כאן עצה ערמומית, דהנה לבני יש מעלה שהם רחמנים, אולם לפעמים זה רע, כגון כששואל ריחם על אגג העמלקי ולא הרג אותו,

סיפור המגילה ע"פ מדרשי חז"ל

הקדמה - הרקע למלכות אחשוורוש

התקופה: סוף 70 שנות גלות בבל.

לאחר מות נבוכדנצר, [שהוא החריב את ביהמ"ק והגלה את היהודים לבבל], התמנה תחתיו נכדו 'בלשצר'. לאחר זמן החליט 'כורש' מלך פרס לכבוש את בבל מידי של 'בלשצר', והוא הבטיח לקב"ה שאם הוא ינצח, הוא יבנה שוב את ביהמ"ק.

'כורש' אכן ניצח, ועמד בדיבורו והחל בבניית ביהמ"ק, אלא שלאחר תקופה קצרה הבנייה הופסקה. מדוע? כי לאחר זמן קצר כורש מת ללא ילדים, והוחלט שאת מקומו יירש האדם העשיר ביותר במדינה, אחשוורוש, ואז ושתי אשתו של אחשוורוש, שהייתה בתו של בלשצר, טענה למלך שיש להפסיק את בניית ביהמ"ק, כרצון אבותיה.

המלך התייעץ עם שבעת יועציו, ביניהם המן, (המן היה 'ספר' בכפר קרצום 22 שנה, אלא שהוא דחף את אפו לפוליטיקה, עד שמצא חן בעיני המלך, ובהמשך נתמנה להיות מיועצי המלך, עד שנעשה לראש השרים) והם צידדו כדבר ושתי, והבניה הופסקה! ומשום כך היה המצב "ויהי בימי אחשוורוש", 'ויהי זה לשון צער, כי פסקה בניית ביהמ"ק ברגע שאחשוורוש נעשה מלך.

מטרת המשתה, והנס

אלא שאחשוורוש ושתי ידעו היטב שישנה נבואה של ירמיהו, שהגלות תימשך רק 70 שנה, ואחריהן יבנו שוב את ביהמ"ק. מה עושים כדי לגרום שביהמ"ק לא ייבנה לעולם, ושעם ישראל ימשיך להיות בגלות? הם חשבו ומצאו רעיון שטני:

לערוך משתה ענק, בהשתתפות היהודים כמובן, אחשוורוש לגברים ושתי לנשים, וזה ייערך באותו אולם [כמש"כ "גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשוורוש", לא בבית המלכות אשר לושת, אלא "אשר למלך אחשוורוש"! באותו אולם!] ורק מחיצה דקה תפריד בין הגברים לנשים, ויתנו שם הרבה יין והמסובים ישתכרו, ואז יזמין אחשוורוש את ושתי להיכנס אל הגברים, ואז כשהמחיצה תיפתח ותיפרץ... אוי מה שיהיה שם, ייעשו שם מעשים אסורים שמחמתם הקב"ה ישאירם בגלות מאות או אלפי שנים, שהרי אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא.

התוכנית החלה בהצלחה, נערך משתה ענק, אבל כשהגיע הרגע שהמלך הזמין את ושתי, בא המלאך גבריאל והצמיח לה זנב, (וי"א צרעת) והיא מיאנה לבוא. - כאן החל הנס! הקב"ה שמר על עם ישראל מהתוכנית המרושעת של ושתי ואחשוורוש. - בעצת שבעת יועציו, אחשוורוש מצווה להרוג את ושתי! היא נענשה על שהפסיקה את בניית ביהמ"ק! [והיום שבו נהרגה היה שבת, מדוע דווקא בשבת? כי העבירה את בנות ישראל בשבת].

לפני שבר גאון

למחרת בבוקר אחשוורוש מתפקח מינו, ורוצה את ושתי וכשמתרברר לו ששבעת יועציו הם ייעצו לו להרוג אותה, הוא תולה אותם! גם הם נענשו על שיעצו להפסיק את בניית ביהמ"ק! אבל את המן לא הרג אחשוורוש. מדוע כך עשה הקב"ה? כי להרוג איזה 'ספר', זה לא יתפוס שום כותרת... הקב"ה דאג שהוא יעלה לגדולה, ואז יפול ויתרסק. 'לפני שבר גאון'. וזוהי הסיבה שכעת התחילה פתאום עלייתו של המן לגדולה, כפי שמתואר בפרק הבא. בינתיים מחפשים למלך אשה אחרת, ומבין אלפי נערות נבחרה אסתר. באותו זמן גם נודע למרדכי זממם של בגתן ותרש והוא מציל את המלך.

השנאה של המן

"אחר הדברים האלה, גידל המלך אחשוורוש את המן... וישם את כסאו מעל כל השרים". כולם צוו להשתחוות לו, ורק מרדכי לא פחד ולא השתחוה. בשלב הזה המן מתרחת, ורוצה להשמיד את העם היהודי. אי-כרעיתו של מרדכי, הייתה סה"כ הקס ששבר את גב הגמל! שנאתו ליהודים פעפעה בו זה עידן ועידינים, אלא שגאוותו שכעת הושפלה ע"י מרדכי, היא גרמה לשנאתו לפרוץ. הוא חיפש תאריך מתי המזל שלו ישחק לטובתו, לשם כך הוא הפיל 'פור' [גורל] ונפל על חודש אדר. הוא בא אל אחשוורוש וקיבל את אישורו. המן אף הציע לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף, כדי לשכנעו במאת האחוזים, אולם את זה אחשוורוש סירב לקחת. מדוע? וכי אינו אוהב ממון? אלא כדי שלא יתגלה שהמלך 'מכר' עם שלם תמורת חמדת ממון, וזה יגרום ללחץ תקשורתי על אחשוורוש. אולם כאמור, המן קיבל את אישורו, וכן קיבל

ממנו את טבעת המלך כדי לחתום על המסמך המאשר להרוג את היהודים, ולתת לו צו מלכותי.

אסתר מוסרת נפש

הגזירה נודעת למרדכי ברוח הקודש, הוא מפציר באסתר לפעול אצל המלך לביטול הגזירה. והיא מסכימה. היא מוסרת נפשה ומסתכנת להיכנס למלך מידי, בלא לקבוע תור [אפי' שיכלה לקבוע, אבל לא רצתה להתמהמה אף לרגע בעניין חמור כזה של הצלת עם ישראל מהשמדה], אלא שהיא מבקשת שלפני כניסתה אל המלך, יצום כל עם ישראל שלשה ימים רצופים! [גם בלילה לא לאכול! כמש"כ "לילה ויום"], והצום חל ב-י,ג,ד,טו, ניסן. [צמו בלילה הסדר].

פיקחותה של אסתר

בבוקרו של היום השלישי, טו ניסן, יו"ט ראשון של פסח, היא נכנסת אל אחשוורוש, וכאן ניתנת לה סייעתא דשמיא והיא נוהגת בחכמה ותבונה. היא לא ניגשת ישר לעניין הגזירה, אלא מזמינה את המלך והמן אל המשתה שתכין להם היום בצהריים.. הרעיון בזה היה להשניא את המן בעיני המלך, שאחשוורוש יחשוב שיש כביכול קשר מיוחד בין אסתר להמן, כי היא מזמינה רק אותו ואת המלך! וכך יחשוב אחשוורוש שהמן מחפש להשתלט על כס המלכות. בצהריים, כשהיא ואחשוורוש והמן יושבים במשתה, היא עדיין לא מזכירה כלום בעניין הגזירה, אלא שוב מזמינה אותם אל המשתה שתערוך להם למחרת, טז ניסן, רק לשניהם. והכל מהסיבה הנ"ל. המן יוצא מהמשתה מלא גאווה, רק הוא מוזמן למשתה, וכששוב הוא פוגש את מרדכי שמשפיל אותו, אינו יכול לשאת את זה, ובעצת אשתו הוא מכין עץ גבוה לתלות את מרדכי, מחור, בבוקרו של טז ניסן. [קודם השמדת היהודים באדר].

התרגיל מצליח

בלילה, נדדה שנת המלך. פעולתה של אסתר הצליחה. אחשוורוש חש מהקשר שנרקם בין אסתר להמן. הוא משוחח עם עבדיו, ונודע לו שהמן הכין עץ תלייה גבוה, וכל העיר שושן יודעים מכך. אחשוורוש נלחץ שרק הוא לא יודע, ועלתה בליבו מחשבה שמה זה בגלל שהוא לא תיגמל כראוי מישהו שמסר לו מידע חשוב, ולכן הוא נענש וכעת לא מוסרים מידע חשוב. ואכן בבדיקה קצרה בספר הזכרונות מגלים שמרדכי לא תוגמל על שהציל את המלך מתוכניתם של בגתן ותרש. בדיוק באותם רגעים, לפנות בוקר, המן נכנס לקבל אישור מהמלך לתלות את מרדכי, ואז המלך מצווה עליו להרכיב את מרדכי ברחוב. בלית ברירה הוא מרכיב אותו. [במקום תוכניתו לתלות את מרדכי!...] בכדי להפחית את הביזיון, המן לובש את בגדי מרדכי [שהרי מרדכי החליף לבגדי מלכות], כדי שיחשבו שמרדכי מרכיב את המן. (וזכר לזה נוהגים להתחפש). אולם התרגיל של המן היה לרעתו בלבד, כי היהודים בין כה וזהו את מרדכי לפי הציצית... ורק בתו של המן 'התבלבלה' וחשבה שאכן מרדכי מרכיב את אביה, ושפכה על ראשו של "מרדכי" מי שופכין, וכשהמן הרים את ראשו לראות מי שפך עליו, והיא זיהתה אותו, וקלטה מה קרה, נפלה מהגג ומתה...

הישועה

כל זה היה בבוקר, ומיד אח"כ הובל המן אל המשתה שהכינה אסתר. במשתה שואל אחשוורוש את אסתר לשם מה הזמינה אותם, והיא אומרת לו "כי 'נמכרנו' אני ועממי". מכירה זה בכסף. המלך שומע שהיא יודעת שהוא קיבל 'כסף' מהמן, ["עשרת אלפים ככר כסף"] ובתמורה הוא נתן אישור להרוג את היהודים, ונלחץ. יהיה אפשר לעשות לו על כך בלגן. להרוג עם שלם תמורת כסף? [היא כמובן ידעה על כך ממרדכי, שזה נודע לו ברוה"ק]. הוא שואל אותה "מי הוא זה ואיזה הוא", כלו', מי הפושע שגילה לך את הסוד הזה שנתנו לי כסף? אבל היא חשבה שהוא שואל אותה "מי תיכנן כזו גזירה?" והיא עונה "המן!" המלך מתרחת. 'הנה, המן בוגד בל'. זה 'מסתדר' לו עם החשש שהמן רוצה ליטול ממנו את מלכותו. הוא יוצא להתאווור, ובשובו "המן נופל על מיטת אסתר!" עוד השתלטות! גם את המלכה הוא רוצה לכבוש ממנו! העצבים שלו הגיעו לשיאים! באותו רגע נכנס אליהו הנביא, מחופש לשר 'חרבונה' והציע לתלות את המן על העץ אשר הכין למרדכי. "ויאמר המלך תלוהו עליו ויתלו את המן"... אח"כ תלו גם את בניו, וביטלו את הגזירה, ובמקום שבחודש אדר יהרגו את היהודים, יצא צו מהמלך להרוג את הגויים, וליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר.

(נלקט ועובד מתוך 'ומתוק האור')

שואלין ודורשין בהלכות החג

השולח משלוח מנות בעילום שם, שאין המקבל יודע מי שלח לו, יש אומרים שהשולח יצא ידי חובת משלוח מנות, ויש אומרים שלא יצא ידי חובתו (ראה שו"ת כת"ס או"ח סימן קמא; שו"ת נחלת בנימין סימן קלז).

טעם הדעה הראשונה: מכיון שטעם מצות משלוח מנות הוא כדי לספק צרכי סעודת פורים, לכן אף אם המנות נשלחו בעילום שם - יצא השולח ידי חובתו, שהרי הוא סיפק צרכי סעודת פורים (שם).

טעם הדעה השנייה: מכיון שטעם מצות משלוח מנות הוא כדי להרבות אהבה ואחוה שלום וריעות בין אדם לחבירו, לכן כאשר המנות נשלחו בעילום שם, מכיון שאין המקבל יודע מי שלח לו, נמצא שלא רבתה אהבה ואחוה, ולכן לא יצא ידי חובתו (שם).

אין מברכין ברכת המצוות על מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים

הטעם: הואיל ומצוות אלו אינן תלויות ביד העושה אותן, שכן יתכן שלא ירצו לקבלם ממנו, ונמצא מברך ברכה לבטלה (פמ"ג סימן תרצב ס"ק א).

טעם נוסף: לפי שיוצאים ידי חובת הברכה בברכת שעשה ניסים, שכן רק מכח הנס נתחייבו במצוות אלו (מהרי"ץ חיות מגילה ז).

טעם נוסף: הואיל ועיקר מצות משלוח מנות הוא לשלוח לאוהבו (כמו שנאמר: "משלוח מנות איש לרעהו"), כדי להרבות שלום, משום כך לא תיקנו ברכה, שכן מי בוחן לבבות לדעת אם חברו אוהבו באמת, ויש חשש ברכה לבטלה (מור ואהלות סימן מז).

ב"משלוח מנות" לענין אין מקיימים גם מצות "מתנות לאביונים" (טורי אבן מגילה ז, ב).

הטעם: לפי ש"אין עושים מצוות חבילות חבילות", כלומר אין מקיימים בפעולה אחת שתי מצוות (שו"ת כתב סופר או"ח סימן קלט).

יש אומרים שבמצות "מתנות לאביונים" אין מקיימים גם מצות "צדקה", ויש חולקים (שתי דעות במהרי"ל).

טעם הדעה הראשונה: לפי ש"אין עושים מצוות חבילות חבילות", כלומר אין מקיימים בפעולה אחת שתי מצוות (שם).

טעם הדעה השנייה: לפי שגם מצות "מתנות לאביונים" וגם מצות "צדקה" מכוונות למטרה אחת: למלא מחסורו של העני (שם).

בפורים מרבנים בצדקה וכל הפושט יד נותנים לו (ירושלמי מגילה פ"א ה"ד; טושו"ע סימן תרצה סעיף ג).

הטעם: כדי להרבות שמחה לכל אדם ואדם (רמב"ם מגילה).

טעם נוסף: לפי שהמן גזר "ושללם לבוז", אך בחסד ה', עם ישראל ניצל וזכה מן ההפקר, שכולם שווים בו, לכן כל הפושט יד נותנים לו (תורת אמת).

ימי הפורים נקבעו כימי משתה ושמחה, לשתי ימים, שנאמר (אסתר ט, כב): "לעשות אותם ימי משתה ושמחה".

הטעם: כיון שהניסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו על ידי משתה: ושתי נטרדה על ידי משתה (אסתר א, ט); לכבוד המלכת אסתר נעשה משתה (שם ב, ח); מפלת המן היתה במשתה (שם ז, א).

נוהגים לאכול את סעודת הפורים אחר הצהריים ולא בבוקר כשאר סעודות מצוה בשבת וביום טוב (רמ"א סימן תרצה סעיף ב).

הטעם: מאחר ובשעות הבוקר טרודים במשלוח מנות ובמתנות לאביונים, לפיכך עושים את הסעודה לפנות ערב, אחרי תפילת מנחה (ערוה"ש סימן תרצה סעיף ח).

טעם נוסף: לפי שאם יסעדו את סעודת הפורים בבוקר, יהיו שיכורים בשעת תפילת מנחה, ותפילת שיכור - תועבה (מהרי"ל).

טעם נוסף: סעודת פורים היא זכר למשתה שעשתה אסתר למלך אחשורוש ולהמן. ומכיון שמשתה זה נעשה לפנות ערב, לכן גם אנו אוכלים את סעודת הפורים לפנות ערב (הגר"א).

(משתה זה עשתה אסתר ביום השלישי של הצום, שעתיים קודם הלילה. כל ישראל השלימו תענית שלושה ימים ושלושה לילות, ואילו אסתר לא השלימה את תעניתה ביום השלישי מפני המשתה).

ודבר זה נרמז בדברי אסתר שאמרה למרדכי: "וגם אני ונערותי אצום כן" - "כן" בגימטריא שבעים. כלומר, אצום רק שבעים שעות, ואילו כל ישראל צמו שבעים ושתיים שעות (הגר"א).

נוהגים לאכול בפורים מיני כיסנים אפויים בצורת משולש הקרויים "אוזני המן".

הטעם: לרמז לדברי המדרש: "כיון שראה המן שלוש אבות, מיד תש כוחו, רמז למה שנאמר (תהלים עה, יא): "וכל קרני רשעים אגדע" - זה המן; (ולאוזני המן יש שלוש קרנות), 'תרוממנה קרנות צדיק' - זה מרדכי" (מטעמים הו"ד בטעמי המנהגים).

טעם נוסף: כי שמם מסמל את תשישותו של המן, שכן בלע"ז הם קרויים בשם "המן טאש" - תש כוחו של המן (אוצר מנהגי ישראל).

הטעם שנקראים בשם "אוזני המן", לפי שבמדרש מתואר המן בבואו לגנזי המלך להוציא את מלבושי המלך ומרכבתו כדי להלביש ולהוליך את מרדכי: "והמן נכנס לגנזי המלך כשהוא כפוף קומה אבל וחפוי ראש ואזניו מקוטפות".

נהגו התינוקות לצור צורת המן על עציים ואבנים או לכתוב שם המן עליהם ולהכותם זה על זה, וכן נהגו להכות את המן בכל פעם שמזכירים את שמו בקריאת המגילה (רמ"א סימן תרצ סעיף ז).

הטעם: על דרך "תמחה את זכר עמלק" (דברים כה, יט), "ושם רשעים ירקב" (משלי י, ז) (רמ"א שם). **טעם נוסף:** לפי שהמן לוקה בכל שנה ושנה בגיהנם בשעה שמכים אותו (כף החיים תרצ ס"ק ח בשם רוח חיים).

ועוד: הכאת המן מרומזת בתורה: "והיה אם בן הכות הרשע" (דברים כה, ב), סופי תיבות "והיה אם בן" - המן. "מחה אמוחה את זכר עמלק" (שמות יז, יד) - הגימטריה של "מחה אמוחה" (107) שווה לגימטריה של המילים: "זה המן" (107).

טעם נוסף: "כדי שישמעו עמים ירגזון בכל דור ודור שלא יקומו על ישראל, לכן כותבים שם המן על הפטיש ומכים" (מועד לכל חי סימן לא ס"ק צא).

טעם נוסף: "יען שאנחנו עושים קריאת המגילה למחות עמלק, ויוקשה כי מעולם לא זכה עמלק לזכרון שמו כל כך פעמים רק על ידי קריאת המגילה, עד שאמרו ימי הפורים אפילו בימי המשיח לא יתבטלו, וא"כ לא נמחה שמו, אמנם אין זה זכרון כי הלא אי אפשר מבלעדי להזכירו למען נדע ענין ההוא, ולכן אנו מרעישים ומקשקשים לומר: אני איני רוצה לשמוע שם זה כלל אבל מה נעשה ההכרח הוא עלי, והכל הוא כדי להראות שאין אנו רוצים לשמוע שם זה." (ספר מילי דאבות (או"ח ח"ג סימן יג) הביא בשם החת"ס)

ועוד: "הדמיון עושה רושם גדול בכל דבר כמו שכתוב בכמה מקראות שצוה ה' לעשות פעולה דומה לענין הנבואה, לירות בקשת נגד ארם לאמר: חץ תשועה לה' בארם, ולהשליך אבן בנהר לסימן: ככה תשקע בבל, ומאחר שמצוה למחות שם עמלק, לכן אנו עושים פועל דמיון בהכאתו, כי הכאה היא דמיון המלחמה לסימן מלחמת עמלק." (שם).

נוהגים להתחפש בפורים (רמ"א או"ח סימן תרצו סעיף ח).

הטעם: להראות שכל מה שישראל חוטאים ונדמים לאומות העולם, אינו אלא לפנים. כשם שמחופשים אלה, הדומים לנכרים, אינם אלא יראים ושלמים עם ה', כך ישראל שבאותו הדור היו שלמים עם ה' בלבם, ולא השתחוו לצלם של נבוכדנאצר אלא לפנים בלבד.

וכן אמרו חכמים (מגילה יב, א): "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלייה? אמר להם מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים. אמר להם: אמרו אתם. אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמר להם: אם כן שבשושן ייהרגו; שבכל העולם כולו אל ייהרגו; אמרו לו: אמור אתה. (אוצר כל מנהגי ישורון סימן נ ס"ק ג).

טעם נוסף: מתחפשים בבגדי גויים, על דרך שאמרו חכמים: "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", כמו כן בין המחופשים אין לדעת מי הוא זה, ואולי באמת אינו יהודי (תודעה פרק עשירי).

טעם נוסף: לזכר פחד היהודים שנפל על הגויים בזמן מרדכי, ובגללו היו "מתיהדים" (מחצית השקל).

טעם נוסף: על שם שדרשו חז"ל (חולין קלט, ב): "אסתרו מן התורה, מניין? ואנכי הסתר אסתיר" (דברים לא, יח). מכאן רמז להסתרת פנים ביום אסתרו (טעמי המנהגים סימן תתצב בשם בני יששכר).

טעם נוסף: זכר למרדכי, שיצא בלבוש מלכות (אוצר המנהגים).

טעם נוסף: זכר לושת, שעשה לה גבריאל זנב (מגילה יב, ב). (שם).

טעם נוסף: לפי שהנס היה מלובש בדרך הטבע על כן מכסים את הפנים שלא ייראו בגלוי (שם).

טעם נוסף: מצינו בעמלק ששינה את מלבושיו ובא להילחם בישראל במדבר, וכן עשו העמלקים בימי יהושפט (דברי הימים ב, כ, א, וראה רש"י שם). (שם).

טעם נוסף: משום שהתחפשות מוסיפה דיצה וחדוה, שמחה וגילה (שם).

טעם נוסף: בגלל העניים המתביישים לבקש צדקה בגלוי, וכאשר יתחפשו ולא יכירום יוכלו לבקש ולקבל צדקה (שם).

טעם נוסף: על חלק מן האישים הנזכרים במגילה פרושה מעין מסכה המכסה את פרצופם האמיתי (כנסת יחזקאל).

לדוגמא:

א. אסתרו אינה מגדת עמה ומולדתה (אסתר ב, י).
ב. כ, וכאילו שמה מסוה על פניה, שלא יכירנה איש ולא יידע מהו מוצאה. הסתר זה גרם שלא

היה אדם מרגיש בה שהיא יהודיה, ולכל אחד ואחד נדמתה לו כאילו היא מאומתו (מגילה ז, א).

ב. כשאחשוורוש קם בחמתו ממשנתה היין אל גינת הביתן (אסתר ח, ז), באו מלאכי השרת, התחפשו לאנשים והחלו לקצוץ את האילנות, והסבירו לאחשוורוש שהדבר נעשה בפקודת המן.

ג. אליהו הנביא התחפש לחרבונא - מסריסי המלך, ואמר לאחשוורוש בשעת כעסו על המן (אסתר ט, ט): "גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך" (פרדר"א פרק ג).

ד. "ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר" (אסתר ד, א).
ה. "איש אשר המלך חפץ ביקרו יביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ז).

ההלכות נלקטו ונערכו מתוך אינצקלופדיית 'מנהגי החגים'

נידון בעוגה מצופה אי הוי שתי מנות.

"נסתפקתי בפורים שנת תשי"ט ששלחתי משלוח מנות עוגה אחת ובראשו מונח טשאקלאדע או שאר נוי העשוי מביצים וכדומה וראויין לאכילה אם מקיים בזה מצות משלוח מנות שאמרו בגמ' מגילה ז' ונפסק באו"ח סי' תרצ"ה דמנות תרי משמע ובעי דוקא שני מיני אוכלין אי זה מקרי שני מיני אוכלין או כיון דנדבק להעוגה לא הוה אלא אחד.

ולפום רהיטא עלה במחשבת דמתני' הוא ביצה דף ט"ו ע"ב ב"ש אומרים שני תבשילין וב"ה אומרים תבשיל אחד ושויין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין ופרש"י וביצה שעליו שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו ע"כ ובגמ' שם דף י"ז ע"ב בש"א וכו' מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ב"ש וב"ה על שני תבשילין שצריך על מה נחלקו על דג וביצה שעליו שב"ש אומרים שני תבשילין וב"ה אומרים תבשיל אחד ושויין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג או שרסק קפלטות ונתן לתוך הדג שהן שני תבשילין אמר רבא הלכתא כתנא דידן ואליבא דב"ה ע"כ ועיין רש"י ותוס' שם דגרסי איפכא ב"ש אומרים תבשיל אחד פירוש דג וביצה שעליו אינו חשוב אלא תבשיל אחד וצריך עוד תבשיל אחר וב"ה אומרים שני תבשילין פירוש דג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין ע"כ.

והנה לא מבעיא לתנא דידן ודאי דהוי שני תבשילין דהרי דג וביצה שעליו מיירי שנטגנו יחד והביצה נדבקת על הדג כידוע ואפ"ה שויין הם דדג וביצה הם שני תבשילין וא"כ הכ"נ הטשאקלאדע עם העוגה הוי שני מנות אלא אפי' לתנא דברא רשב"א הרי רש"י ותוס' גרסי דב"ה ס"ל דדג וביצה שעליו חשוב שני תבשילין וא"כ נראה לדל"ה יצא בעוגה שיש עליו טיח של שאר מינים בגודל שיעור כזית שיצא משום ב' מנות כנלפענ"ד, ועיין ב"ח או"ח הנ"ל טעם דבעי ב' מנות כנגד שתי מתנות שנתן אחשוורוש לאסתרו בית המן והטבעת והביאו בא"ר ועיין הרמזים שם.

[ועיין באה"ט א"ח סי' תרצ"ח סק"ז נסתפקתי בשם עדות ביעקב סי' צ"ב וכנה"ג ואין ספרים הללו לעיין בהם וראיתי בשו"ת ברית אברהם שכבר עמד בסי' קמ"ח בדברי הבה"ט הנ"ל והביא ג"כ מדברי גמ' ביצה הנ"ל ואח"כ דחה לעצמו דאפ"ל שאני עירוב דבשבות דרבנן הקילו בו לא במש"מ דברי קבלה והביא ראי' מביאור הגר"א סי' תקנ"ב וב"י סי' תקנ"ג הביא בשם הרמב"ן דיש מחמירין לאסור בב' מינים בקדירה א' ואפי' בדג וביצה שעליו מפני שהם קרויים ב' תבשילין לענין עירוב ואינו כן קל הוא לענין עירוב ואינו לענין ט"ב. עכ"ל. הרי שכתב שאין למדין בזה מדין עירובי תבשילין ולענ"ד לאו מוכרח די"ל דלענין משלוח מנות העיקר שיהי' לו ב' מנות ואפילו ממין אחד נמי ובט"ב אתרי מיני קפדי וא"כ אף דלא הוי תרי מיני מ"מ תרי מנות הוה וצ"ע]. (שו"ת משנה הלכות חלק ג סימן ס)

לקט מהספה"ק

על קדושת יום הפורים

- איתא בזוה"ק שפורים גדול מיוה"כ, והנה הרי כתוב בגמ' יומא (כ. שביעה"כ אין לשטן רשות לקטרג, וא"כ בוודאי גם ביום הפורים אין לשטן רשות לקטרג! (באר יעקב, נדבורנה)

- יש כזו השפעה גדולה של רוחניות ביום הפורים, עד שאפשר להגיע לדרגה של "עד דלא ידע", היינו, להתפשטות הגשמיות. (שם)

- 'פורים' מלשון 'פריה' ורביה, כי יום הפורים מסוגל לפקוד עקרות. (רבי צדוק מלובלין בספרו 'דסיסי לילה')

- בגמ' שבת (פח). "הדור קבלוה בימי אחשוורוש". וברש"י: "מאהבת הנס", והנה השפעת היום מתעוררת בכל שנה ושנה מחדש, כמובא בספה"ק (קדושת לוי קדושה א' לחנוכה, ועוד) וא"כ בכל שנה אפשר להגיע בפורים לתשובה ולקבלת התורה מאהבה. (באר יעקב)

- 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' (לשון המשנה"ב סי' תרפו ס"ק ח) - 'בשמחה' בגמט' 'שנה', לרמז שמשמחת חודש אדר וימי הפורים אפשר לשאוב שמחה לכל השנה... (הרב מאפסא זצ"ל)

רמזים שונים לפורים

- רמז למנהג שמכים את המן, בפסוק "והיה אם בן הכות הרשע", 'והיה אם בן' סופי תיבות 'המן', שיש להכות את המן הרשע... (אורה ושמחה)

- 'חייב איניש לבסומי בפוריא' - 'בסומי' ר"ת ס'מר מ'פחדין ב'שרי ו'ממשפטיין י'ראתי, שגם בעת שכרות אין לפרוק עול מלכות שמים ח"ו. (פניני דניאל)

- 'ואת אשר נגזר עליה' - 'אשר נגזר' בגמט' 'ביום שבת', כי עונשה של ושת' נגזר עליה על שהייתה מעבידה את בנות ישראל בשבת, כדאי' במס' מגילה (יב.) (קין ישועה)

- 'וצומו עלי'... שלשת ימים". מניין ידעה אסתר שצריך לצום לפני פעולה נגד המן? מדכתי' (דברים ג.) "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", לאחר שצמים, אז "אוכלים את המן" ... (ומתוך האור' בשם פענת רזא)

- את המן תלו ביום טז ניסן, ורמז לכך מהפסוק ביהושע (הי.) "וישבות המן ממחרת" [-הפסח, עיי"ש], ממחרת פסח, טז ניסן, "השביטו" את המן... (ומתוך האור' בשם דעת זקנים, מבצלי התוס')

- י"ח אלף יהודים הלכו למשתה. (אסתר"ר יג)

והיה לי חשק להגיד לאשתי שהיא תלך לבר מצוה ולמסור לבעל השמחה (אבי הבן), שלא יכולת לבוא, לא היה לי כוח, הייתי פשוט במצב רוח ירוד ומותש מאוד מכל הנסיעה, בקיצור הייתי מחוק. מתישהו נזכרתי שאני אבי הבן ואני כן צריך ללכת לבר מצוה...

הלכתי לבר מצוה בלי כוח, ובדרך כשהלכתי אמרתי לעצמי, אוי רבש"ע, לא יכולת להקל עליי קצת... מה??? זה היה חייב להיות הכל באותו יום של הבר מצוה? הייתי ממש במצב של פיזור הנפש, הראש לא פה, לא ידעתי אם זה יום טוב או שבת, או כל נדרי או כל חמירא, לא ידעתי איפה אני נמצא.

אני זוכר שהגעתי לבר מצוה וזה היה באולם של סקווירא, וכידוע כשבעל השמחה מגיע אין אף אחד חוץ מהקייטרינג והצלם, וקשה להסביר איך השולחנות היו נראים כשקוראים בכתב אבל זה היה ככה: מנת הפתיח, עוד לפני הבלניצ'עס, בכל מקום היה לחמנייה ולידה היתה צלחת רחבה עם פירות חתוכים, אננס ומלון, ועל הצלחת היתה ערימה של עוד פירות חתוכים ומכוסים עם כוס הפוכה, כוס רגילה הפוכה על ערימת הפירות, וזה היה העיצוב של המנה. ומסביב הצלחת יש חתיכות רימון וסוג של רוטב מרוח כן כן, וכן קיווי, ממש מפואר.

אבל אני מתבונן בצלחת ונפל לי הרעיון. כשמסתכלים על הצלחת מה רואים? רואים כוס הפוכה! זה נראה שהיה כוס מלא פירות ומישהו הפך את הכל לתוך הצלחת שלי. ואם זה לא מפסיק אז גם פוזרו כמה רימונים ונמרחר רוטב מסביב. חשבתי שאילו הגעתי הביתה וראיתי צלחת בודדת כזאת על השולחן הייתי מתרגש. מי שפך את הפירות, מי מרח את העסק, מי עשה את הבלגן, איזה ברברים אתם, ממש חיות, אין לכם שליטה!!!

למה לא כעסתי פה? כי ראיתי שבכל מקום יש צלחת כזאת. אהה, זה משהו מתוכנן, זה לא כוס שמישהו הפך אותו בטעות, אלא זה בדיוק העיצוב המודרני. נו מילא! אילו הייתי רואה צלחת בודדת הייתי בטוח שנתקלתי בחורבן. אבל כשרואים שבכל מקום יש את זה אז אתה מבין שזה משהו עם סדר. אז תתאם הדבר הטיפשי הזה נהפך לדבר נפלא. ואני עוד אפילו שילמתי על זה, כי הייתי בעל השמחה ואני הייתי צריך לשלם על הבלגן הזה.

חשבתי אז ככה, הקב"ה לפעמים מביא לנו איזה בלגן... ואדם חושב לעצמו אי וויי... אבל אולי זה נראה אצרך כמו בלגן אבל זה בעצם עיצוב, זה עיצוב מפואר - אם יכולת לראות את כל האולם, את כל העולם, הייתי רואה שאצל כל אחד יש את הבלגן שלו, כל משפחה מקבלת את הפעקעל'ע שהיא צריכה לעבור. אילו הייתי רואה את החשבון הכולל היית מסכים שזה עיצוב מצויין.

רבתי, אנחנו אומרים הראנו ה' חסדיך, ה' תראה לנו, שלא נצטרך רק להאמין שזה טוב. כמו שאחד אמר, ה' יעזור שיהיה טוב ולא נצטרך לעיין בספרים חסידים להבין למה זה נקרא טוב. ה' יעזרו שנוכל לשמוח בחודשיים אלו המיוחדים לשמחה, ושמחת בכל הטוב שנוכל לשמוח בכל הטוב שהקב"ה עושה לנו, שנזכה לכל השפעות הטובות, ונקח איתנו שמחה לכל השנה. (הרב אברהם דב מלאך שליט"א, מתוך עלון אסדר לסעודתא)

הזה, שיכורים, שנה שלימה אם מישהו עושה שטויות שואלים אותו, הלו וכי זה פורים היום? פורים הוא הסמל של השתוללות.

אבל מה אני נתתי להם? אוי, איך נתתי להם כזה חג, של 'עבודת פרך' כבר 3 שבועות לפני פסח הבתים היהודים מתחילים להיראות כמו גטו, כל יום הבעל חוזר הביתה ומגלה ד' אמות חדשים שאסור לו לדרוך שמה - וזה אוטוטו הולך להימכר לגוי, לנו. והבעל חוזר הביתה לחוץ כולו, אשתו כל הזמן צועקת עליו, הוא רץ מיד למקרר והמצב מיום ליום מצטמק ורע לו... בימים שלפני פסח יש רק איזה חטיף מסכן במקרר ומקסימום מיץ תפוזים שסחטו אותו לפני כמה שבועות לבד בבית...

וזה עוד לפני פסח. אז מגיע פסח בעצמו, ושוברים את השיניים שמונה ימים על מצות. בטח יש להם אוכל, תפוחי אדמה, ביצה, בצל, ותפוחי אדמה וביצה וחלילה. ואת העוגיות של פסח... ועל כולם, אם לא די כל זה שאין להם מה לאכול, גם אין איפה ללכת. הכול מכור לגוי - פה אסור לגעת, ואם נפלה מצה על הריצפה - יהא מונח עד שיבוא אליהו. ולא אוכלים ולא מתארחים... ועוד קוראים לחג הזה 'זמן חירותנו'. אתה מבין המן? והמן מסתכל עליו, 'פרעה אתה צודק! אבל היהודים הם לא כאלה טיפשים, הם הרי עם חכם ונבון. מה הפשט שהם מכנים את היום טוב הזה זמן חירותנו?'

'וכן, שאלה טובה?'
'אתה יכול להסביר לי מה הפשט בזה?'
וכאן צלצל הפעמון וכולם מיהרו להיכנס חזרה, והמן נשאר עם הקושיא.

הרב אברהם דב מלאך שליט"א, מתוך עלון 'אסדר לסעודתא'

אספר סיפור שבדידי הוי עובדא. זה קרה לפני כמה שנים טובות. בסוף הקיץ כשהיינו נופשים בהרים והגעתי הביתה והנה אני רואה הרבה 'הצלה' ליד הדירה שלי, כמובן היה שם המולה גדולה מאוד, והיה שם הרבה עוייילם!! והמצב שם היה נורא. הלכתי לברר מה קרה? ואני מגלה שאחד מילדי המשפחה שלי שבר את הברך. רבותי, אני לא רוצה לתאר את הכאב שעוברים, אבל אני עצמי מרגיש את הכאב כעת מחדש, רק לחשוב על מה שהיה. ברך שבורה זה סיפור של ניתוח אחרי ניתוח אחרי ניתוח ואז תרפיות, וכל המשפחה מסתובבת סביב זה.

ואנחנו היינו ממש קרובים לפני יום כיפור, יום לפני ערב יום הקדוש, וזכינו להכניס את אחד הבנים שלי לעול מצוות. כלומר, עשינו בר מצווה יומיים לפני יום הקדוש, ונכנסנו לרופא והרופא קבע שמחר חייב להיות ניתוח. זאת אומרת שביום של הבר מצוה של הילד, אנחנו צריכים להיות טרודים בניתוח של ילד אחר. והייתי צריך להיות בבית חולים בקולומביה במשך שעות ארוכות. נקצר פה בכל הפרטים הכואבים, חזרנו הביתה ממש שעתים לפני הבר מצוה, סחוטים, אחרי יום של סליחות עם י"ג מידות, יום שנוהגים הרבה מכלל ישראל ללכת לתשליך, יום שאמורים להתחמם לקראת יום הקדוש, ובמקום זה אנחנו תקועים בבית חולים. ואני חוזר הביתה ועכשיו עלי להתכונן לבר מצוה.

רבתי, אני רוצה לספר מעשה שלא היה. פעם התקיים אירוע חירום בגהינום, כל תושבי הגהנום לדורותיהם הוצרכו להתכנס באולם הכינוסים המיוחד בשעה המיועדת.

והנה הגיע השעה, והמנחה פותח את דבריו: תושבי גהינום היקרים, אנחנו נמצאים פה בחום הגהינום 365 ימים בשנה, ובכל יום יש 24 שעות, ובכל שעה יש 60 דקות, ובכל דקה 60 שניות, ופשוט אנו יושבים כאן ובווערים. וכידוע זה בלתי נסבל! את האחד צולים כמו נקניק, ואת השני כמו שווארמה, זה ממש לא נורמאלי - זה לא נורמאלי!!! אנחנו מבקשים שאנחנו חייבים 5 דקות הפסקה ביום. הרי אפילו בחיידר למי שלא זוכר היה לנו שם הפסקה, ואני מודיע כעת שאנחנו מבקשים בדחיפות כמה דקות הפסקה בכל יום.'

כל החברה שם הגישו בקשה, ובגלל שכנראה כל עורכי הדין נמצאים שמה בגהינום אז הבקשה שלהם התקבלה. והודיעו להם משמים, 'חבר'ה קיבלתם כבקשתכם חמש דקות, אבל אנחנו מזהירים מראש שחמש דקות זה חמש דקות, אם תאחרו ברגע אחד אז אתם בצרות.' ההפסקה בגהינום נהפכה מיד לשיחת היום בכל מדורי הגהינום.

למחרת בשעה 11 מצלצל לו הפעמון, ונפתחים שערי גהינום, וכולם צועדים החוצה מיליארדי גויים כולם ביחד - לחטוף קצת אויר צח. ובין כולם ממחרת אחד ודוחף את כולם, אחד עם אף ארוך, ושמו המן. הוא ממש לחוץ, אומרים לו, 'המן את מי אתה מחפש?'

'יש מישהו שאלפי שנים אני מחפש, סוף סוף אני יכול להיפגש איתו.'
'את מי אתה מחפש?'
'את פרעה.'
'פרעה?'

'כן'. את פרעה קשה מאוד למצוא, וכולם יודעים למה, הוא היה ממש נמוך בגובה של בקבוק טמפו וזה מרומז בתרגום אונקלוס: ואיך ישמעני פרעה - ואיכדין יקבל מני פרעה - כי הרי פרעה היה מיני... כשהוא הלך ברחוב הוא היה נראה כמו קופסה, אמה על אמה, כמו בקבוק סודה, בלי הפקק אפילו. והמן מחפש את פרעה, ובסוף הוא מצא את פרעה יושב על קופסת גפרורים ומנוענע לו את הרגליים.

פרעה פוגש את המן והוא שואל אותו, 'תגיד לי המן, מה קרה?'
'אני מחפש אותך שנים.'
שואל פרעה, 'מה קרה?'
'אני לא מבין אותך?'
'מה אתה לא מבין?'

אומר המן, 'אני סידרתי יום טוב ליהודים, הלא זה פורים, והנה אתה גם סידרת להם חג, את חג הפסח, אבל כמה זמן החג שלי? יום אחד בלבד, פורים. אבל אתה נתת להם יום טוב של שבעה שמונה ימים, וכאן אני שואל אותך, אתה נורמאלי? אתה כזה צדיק??, אתה נתת להם חג כזה ארוך? הם מטיילים להם בחול המועד!! אתה צריך ללכת לגן עדן - לא מגיע לך בכלל להיות בגהינום, אתה ממש צדיק הדור, ימח שמך וזכרך!'

אומר לו פרעה, 'המן יקר, אני כבר יראה לך מי זה השונא ישראל האמיתי... אתה אכן נתת להם רק יום אחד אבל איך נראים היהודים ביום הזה? שנה שלמה הם מחכים ליום הזה, והם משתחררים ביום

זכות מגילת אסתר

הרב שנקולבסקי היה אובד עצות, הוא אמר לקרוא את המגילה בבית הכנסת וקולו אבד לו, כל המרחקות שלקח לא הועילו לו. כמוצא אחרון הגיע למרפאתו של ד"ר קרסלוב מומחה בעל שם, אולם המזכירה אמרה כי הוא עומד לצאת ברגעים אלו לכנס חשוב בחו"ל, אנה כבדה בקעה מגרוננו. השנה לא אוכל לקרוא מגילה בציבור. כל שנה אני מקפיד לקרוא את המגילה בציבור, זכר לנס שנעשה לסבי זצ"ל בקריאת מגילה. 'איזה נס?' תמחו הסובבים. והרב שנקולבסקי החל בסיפורו: "סבי, ר' שלמה שנקולבסקי, היה אדם מאוד מיוחד, עדיין אני זוכר אותו, בפניו המאירות ובת צחוק על שפתיו וקולו חמים ורך. סבי היה אדם נמרץ ופיקח ונשא חן בעיני ראויו. במהלך מלחמת העולם השנייה שהה בוילנא בירת ליטא. באותו זמן נותרה ליטא הקטנה עצמאית, ושכנתה, פולין הגדולה, חולקה בין רוסיה לגרמניה. יהודים רבים ברחו מפולין לליטא החופשית, אולם כולם חשו, שזה עניין של זמן עד שליטא המדינה הקטנה והחלשה תיכבש על ידי רוסיה הגדולה ומסך הברזל ירד גם על יהודה, שיישאר כולאים תחת השלטון הקומוניסטי, לכן היהודים עשו ככל שביכולתם כדי לעזוב את ליטא ולהגיע לחוף מבטחים. לשם כך נזקקו היהודים לאשרות כניסה למדינות חופשיות. סבי יצר קשרים עם קונסול אורוגוואי, והלה מינה אותו לעוזרו. באמצעות אותו קונסול הנפיק ויזות לאורוגוואי לעשרות יהודים שבעזרתם הצליחו לעזוב את ליטא, וכך ניצלו מגורלם המר של יהודי ליטא, שנכבשה לבסוף על ידי הגרמנים. בינתיים אכן כנסו הרוסים לליטא, אולם למרבה הפלא הם נתנו רשות ליהודים, שהייתה בידי ויזה למדינה אחרת - לעזוב את ליטא. הרוסים העמיקו את אחיזתם בליטא, והקונסוליות הזרות נסגרו בזו אחר זו. קונסול אורוגוואי והצוות שלו עזבו את המקום, אולם שלמה העוזר בקש מהקונסול לא לסגור מיד את הקונסוליה אלא להתיר אותו בינתיים כממלא מקומו. הקונסול הסכים, וסבי המשיך לעבוד במקום מבוקר ועד ערב ולהנפיק ליהודים ויזות לאורוגוואי, שבאמצעותן ולכלו לעזוב את רוסיה.

באחד הימים קבל סבי הזמנה למסיבה שנערכה לנציגי הקונסוליות הזרות שבעיר, בהשתתפות ראש העיר. סבי היה טרוד בעבודתו ושכח מההזמנה. אולם נציגי הממשל לא שכחו ממנו. המסיבה נקבעה לפורים. ובבוקר, כשסבי התכונן לצאת ולשמע קריאת המגילה, המתין לו שוטר חמור סבר בפתח הקונסוליה וליווה אותו בשתיקה לאולם האירועים, שבו נערכה המסיבה. סבי הובל פנימה לאולם הנוצץ, שם קיבל לידיו את רשימת הנואמים, ועינו חשכו, בדף נכתב, שנציג אורוגוואי יישא נאום ארוך בספרדית לכבוד השלטון החדש. סבי לא ידע ספרדית וגם לא הכיר את הניב המיוחד, שבו מדברים באורוגוואי. ובנוסף לזאת הוא היה אמור להיות הנואם הראשון בטקס, כך שאפילו אם היה יודע את השפה, לא היה לו זמן להכין דברים. סבי חש, ששעותיו ספורות. מהר מאוד יגלו הרוסים את התרמית, שהקונסוליה בה הוא עובד למעשה נסגרה, והוא אינו ציג רשמי של ממשלת אורוגוואי. סבי רצה להספיק לקרוא את המגילה בפעם האחרונה בחייו. ולכן עת נקרא לשאת דברים, הוציא מכיסו מגילת אסתר קטנה והחל לקרוא אותה בקול רם, בניגון ובהטעמה, מילה אחרי מילה. הס הושלך באולם. כשיים סבא לקרוא את המגילה הרס על הכיסא שלידו חיורו ורועד בכל גופו והביט סביבו בדריכות, ממתין לשוטרי החרש של רוסיה הקומוניסטית שיבואו ויגרו אותו לבית הסוהר, אך לא, הוא נותר במקומו, ובאולם הענקי הזהדו מחיאות כפיים חזקות. הנוכחים כולם שבחו את סבא ההמום על הנאום המוצלח שנשא, וראש העיר לחץ את ידו בחמימות והודה לו על דברי הברכה שנשא לכבודו. בסיום "דברי הפתיחה" של נציג אורוגוואי הוסיפו דיפלומטים אחרים לשאת נאומים ארוכים בשפות שונות ובלתי מוכרות, לכבוד ראש העיר והשלטון החדש. אך הנוכחים באולם כולם הודו

סיפורי מופת לחג הפורים

והסכימו, שנאום הברכה של נציג אורוגוואי היה היפה ביותר מכל הנאומים, והשפה שבה מדברים באורוגוואי היא היפה ביותר מכל השפות. גם סבי הנהג בראשו ואישר: "ודאי, ובלבו חשב שהם צודקים. לשון הקודש היא אכן היפה שבלשונו, והפסוקים הקדושים, שקרא ימים ומעוררים, יותר מכל הנאומים שבעולם. בסיום האירוע, כשסבא חזר לקונסוליה, התדפק על דלת הבניין העוזר הבכיר של ראש העיר, הוא ביקש לשוחח עמו ביחידות. כשנכנסו שניהם יחדיו לחדר הפרטי, פרץ העוזר בבכי: "כבר 30 שנה לא שמעתי קריאת מגילה. 30 שנה לא פתחתי סידור ולא שמעתי מלים יהודיות. רחוקתי משיפוחי, רחוקתי מעמי, רחוקתי מא- לוקי!" ופתאום אני שומע באמצע המסיבה הנוצצת מלים מוכרות, ואני נזכר, שהיום פורים! והנשמה היהודית שבי מתעוררת ואיני מוצא עוד מנוח לנפשי. נשמתי רוצה לשוב לעמה ולא- לוקיה... איני יכול יותר." שעה ארוכה מרר העוזר הבכיר בבכי, ואחר בקש מסבא: "אנא, תן לי לראות שוב את המגילה, רעב אני וצמא, לא לאוכל ולא למים אלא לפסוקים הקדושים", בחוץ הפשירו השלגים, וליבו של העוזר הפשיר גם הוא והתחמם. סבי הושיט לו את המגילה ואמר: "קח אותה, אחי היקר. טול את המגילה וקרא בה בטרם יחשיך היום ופורים יעבור, אינך צריך להחזירה לי. שמור את המגילה אצלך, ובבוא היום תוריש אותה לבנך, והיא תזכיר לו, שהוא יהודי ושעליו לשוב לעמו ולמולדתו", הר' שנקולבסקי סיים את סיפורו, לגם כוס תה מהול בכפית דבש והרגיע את גרונו הכואב. "סבא המשיך לשנחאי ומשם לאורוגוואי, וזמן קצר לאחר מכן עלה לארץ, מאז הוא חגג כל שנה את פורים בשמחה והודיה על הנס הגדול שנעשה לו. לזכר אותו נס הוא השתדל מידי שנה לקרוא בציבור את המגילה בקול לפני הציבור, ואכן, כבר חמש עשרה שנה עמדתי בכך וקייימתי את בקשתו, אולם השנה לא אוכל... כסספרו זאת לדוד" קרסלוב, הלה הגיע בריצה: "הגעתי להביא לך את התרופה", אמר הרופא. הוא נייער את הצנצנות הקטנות שבידו להושיט לרב, בידו השנייה אחז הוא מגילת קלף ישנה, ונראה נרגש במיוחד, "את המגילה הזו קיבלתי מאבא שלי זכרונו לברכה, והוא קיבל אותה משגריר אורוגוואי, ובזכותה אני היום חי כאן..."

(פניני עין חמד - הובא בליקוטי שמואל)

כח התפילה בפורים

מספר הרה"ג מאיר צימרוט, שהיה לו שכן, דמות מופלאה עד מאוד, שמרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר עליו שהוא אחד מל"ו צדיקים, ושמו היה הרה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל. הוא היה ברוסיה בתקופת השלטון של הצורך הנורא סטאלין ימ"ש, ונלחם בשמירת היהדות במסירות נפש נוראה עד מאוד. הוא היה חותך את הורידים שלו בערב שבת וחובש אותם בתחבושות, כדי שיהיה פצוע ולא יצטרך לעבוד בשבת במחנה הכפייה בסיביר. הוא ישב בכלא הרוסי במשך שנים 'בעוון' הפצת תורה. והנה, הגיע ליל פורים ולא שנית לו מגילה כשרה, אז הוא אסף את כל היהודים החבושים עמו בבית הכלא והתחיל לספר להם את סיפור המגילה: לפני למעלה מאלפיים שנה, היה צורך אכזר, המן הרשע, והוא רצה להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים והקב"ה הושיע את עם ישראל ע"י מרדכי היהודי ואסתר המלכה וליהודים הייתה אורה ושמחה. והנה, קם יהודי אחד ואמר כבעס: אתה מספר לנו סיפורי מלפני אלפי שנים, יש לנו כאן המן הרשע של היום: סטאלין ימ"ש! וגם היה זמם להשמיד את כל היהודים, שהרי בזמנו הייתה עלילת שואה במוסקבה על הרופאים היהודים, שכביכול הם נותנים לחולים הרוסים תרופות יהודיות, שכביכול הם נותנים לחולים הרוסים תרופות מוכנות כדי להמית אותם. והיה המון

רוסי זועם שרצה להרוג את כל היהודים. ואז הרשע הזה הכין מכתב, שכביכול נכתב על ידי מאה ועשרים אנשי רוח רוסיים שפונים בבקשה לסטאלין ימ"ש, שיציל את היהודים מפני הפורעים הרוסים. ומה הוא עשה? תכנן להעביר את כל היהודים לסיביר ובנה להם שם לאורך עשרות קילומטרים קראוונים ללא חלונות כדי להציל אותם מידי הרוסים. וכך אמר אותו רשע למקורביו, שחצי מהיהודים ימותו מקור בדרך לסיביר והשאר ימותו בקראוונים, עפרא לפומיה. ואתה הרב, מספר לנו כאן בכלא על המן הרשע של פעם? אמר לו הרב זילבר: סטאלין הרשע, השמיד עשרים מיליון אנשים, אבל את היהודים הוא לא יצליח להשמיד! הוא בסך הכל בשר ודם, ואם הקב"ה רוצה - תוך חצי שעה הוא יכול למות! היהודי הזה, עוד יותר זעם על הרב ואמר: סטאלין הזה בשיא כוחו, הוא רב בן חמישים ואין לו אפילו שטרה לבנה אחת, הוא הורג כל מי שרק מעלה אמר תהלים אומר לנו שהוא יכול למות תוך חצי שעה? והרב השיב בריחתא דאורייתא וקבע נחרצות: הקב"ה הוא כל יכול ותוך עשרים דקות הוא יכול להמית אותו!!! והנה, לאחר עשרים דקות, פתאום שומעים קול המולה ממסדרונות בית הכלא. קצינים הולכים ובאים, סוהרים מתלחשים זה עם זה. מה קרה? סטאלין ימ"ש קיבל שטף דם במוח! במשך שלושה ימים לא התקרבו אליו מרוב שפחדו ממנו, היה כמו נבוכדנצר הרשע שאמר עליו (שבת קמ"ט): שכל זמן שהיה חי לא היה שחוק בפי כל בריה מרוב הפחד ממנו. ואומר הרב זילבר, שבכל הימים הללו אמר תהלים עד שלבסוף שמע שהרשע הזה התפגר ובא אל קיצו. יושב לו יהודי צדיק בכלא הסובייטי, כבר זמן רב שלא ראה את אור השמש, אבל הוא יודע מהו הכח העצום הטמון בליל פורים, הוא מאמין באמונה שלמה, שהקב"ה יכול להושיע ולהציל מהצורך הרוסי תוך פחות מחצי שעה! ואכן כך היה. (להתעניין באהבה, גליון 410)

בגיא צלמוות

סיפר יהודי, בן לניצול המחנות: "יהי זה ביום הפורים הראשון שלאחר המלחמה, אבי היה לפני המלחמה שמש בית הכנסת העתיק של פראג, וכשנתבדחה עליו דעתו נפלט מפיו סיפור מרטיט שקרה איתו במחנה הריכוז הנוודע לשמצה, 'דכאו'. זו הייתה חוויה עמוקה אצלו, שהשאירה חותם עמוק בליבו. ואין תימה בכך, כי במעשה הזה טמון באמת כח גבורה בלתי רגיל: ימים מספר לפני פורים של שנת תש"ה, הגיע למחנה משלוח מזון מיוחד מאת 'הצלב האדום', היה זה כבר בשלב הסופי של המלחמה, כאשר ראשי הנאצים ימ"ש ידעו בבירור שהם הפסידו את המערכה כולה. בזמן ההוא רצה ראש הס.ס. להוכיח את "טוב ליבו" בעיני העולם, ולכן הרשה להכניס את חבילות המזון אל תוככי המחנה. חבילות אלו כללו בין היתר קופסאות שימורים של בשר טרף. המצב במחנה, אשר בכל יום גוועו בו מאות אסירים מרעב ומאפיסת כוחות, בוודאי היה בזה משום פיקוח נפשות בדרגה הגבוהה ביותר, ולכן לא היה כל ספק ופקפוק באשר להיתר אכילת טריפות. הגיע יום הפורים. אבא הזכיר לכל יושבי המחנה כי פורים היום. הוא השתוקק בכל מודו לקיים את המצווה של "משלוח מנות אחת לרעהו", אולם במה יקיים מצווה זו? פתאום נצנץ רעיון בראשו, "הבשר שקיבל מן הצלב האדום! אמנם הוא עצמו החליט להיזהר לא טעום מן קופסת הבשר הטרף, אולם ניתן לקיים עימה את מצוות משלוח מנות, לאותם יהודים חלשים ואומללים שבמצבם מצווה גדולה היא לאכול את הבשר, משום פיקוח נפש! אולם מה שאירע עם קופסת הבשר, את זה לא יכל אבא לשכוח. אבא שלח את הבשר לאסיר אחד אשר אצלו היה בניין יהודאי משום סכנת פולחן. הלה קיבל את הקופסא, אבל לא היסס לרעו, הוא החליט שלא לפתחה בשום אופן. גם הוא הלך בדרכו של אבא, הוא לא רצה להכניס לפיו טריפות, ולכן הוא לקח את קופסת הבשר ושלחה כ'משלוח מנות' לאדם חלוש נוסף. אולם גם זה השלישי לא פתח את הקופסה, הוא סירב לאכול את מה שבתוכה, וכך עברה הקופסה מאדם לאדם, כשאף אחד מבין היהודים החרדיים במחנה דכאו, לא רצה בשום פנים ואופן לערבב את שמחת הפורים באכילת בשר טרף, ומאידך כולם רצו לקיים בהידור את מצוות משלוח מנות איש לרעהו! וכך בסופו של דבר, נשארה הקופסה סגורה!... קופסת בשר קטנה, שנשארה מיותמת, עדה למסירות נפשם הבלתי נתפסת של אותם יהודים מרוממים, שזכו וקייימו בנפשם את מאמר חז"ל "קיימו וקיבלו", קיימו מה שקיבלו במעמד רב סיני, כי אכן שם היה זה מבחן אמת, והם עמדו בו בגבורה, והראו את נאמנותם לה' ולקיום מצוותיו במסירות נפש בכל מצב... (ע"פ תפארת התנ"ך)

נלקט ונערך בס"ד ע"י אברהם נח רגוזניצקי © כל הזכויות שמורות אין לצלם/להעתיק/לסרוק וכדו' בשום אופן ללא רשות מהעורך. לקבלת הגליון ולכל עניין אחר: 052-719-40-51

לע"נ ר' דב ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע יד טבת תשע"ז